

dela, in tudi popolnem brezplačno. Vsak, kateri se hoče udeležiti, plača le 33 kr. na dan za hrano, za pouk in stanovanje pa nič, vendar mora vsak udeleženec en koc (odejo) in dve rjuhi soboj prinesiti.

Temu pouku sledil bode septembra meseca drugi brezplačni kletarski.

Vodstvo deželne vinstvene in sadjerejske šole na Slapu.

R. Dolenc, vodja.

Slovstvene stvari.

Pisatelji slovenski, na pilo nikdar ne pozabite!

Naj bi mi dragi rojaki ne zamerili, da se zopet oglašam; ali radost tolikega napredka v mili slovenščini doživlevši hrepenim potem, da bi jo čim prej videl v knjigi kolikor je mogoče čisto vsake pege in vege. O času težavnega preporoda narodnega, ko je krdelcu pisateljev samoukov bilo vsekakor pisanje začeti in celino orati, tedaj je veljalo ocenjevanju slovenskih pisov drugo merilo ter bilo odpustno marsikaj, kar se dne današnjega ne more odpustiti!

Dan danes naj bi — tako menim jaz — ne prijel za peró nihče, dokler se ni temeljito naučil in navadil slovnice, sosebnostega, kar je najti o sintaksi v Miklošičevi prim. slovnici, v Navratilovi monografiji o glagolu, in drugih raztresenih spisih, in pristaviti bi se še smelo, — dokler se ni dovolj seznanil saj s hrvatsko-srbsko knjigo, da ne bi se zaljubljal v kake slovenske posebnosti ali idijotizme, ki morebiti pri vsi dozdevni lepoti svoji z višjega, z občeslovanskega stališča nimajo nikake cene.

Ako se kdo dobro navzame slovnških pravil, ne bode — i naglo pišoč, kakor to pri novinarjih biva, — lahko zastranil od njih. Novinarju, ki pozná razliko med perfektivnimi in imperfektivnimi glagoli, — o čemer smo svoje dni toliko pisarili, — ne uide niti v največji naglici taka grdoba, kakor se zdaj v slovenskih političnih časnikih večkrat čita, da zavračajoč tuje trditve pišejo, na pr. V „Glasniku“ št. 15. I. I. reče, pové, ali pa: me I. I. poprime, zavrne itd., namesto imperfekt. gl: pravi, trdi, prijemlje, zavrača itd.

Vendar ni zadosti, da ti je sestavek, sosebnost leposloven sestavek brez slovnških pogrškov, hoče se tudi uglajen slog, blagoglasna porazstava, hoče se neki ritem itd.

In ako bi se komu, recimo učenjaku, ki mu je največ do tega, da znanstvo najprej požene ali unapredi, trud za čisto obliko utegnili zdeti potrata in danguba, svetoval bi mu jaz, naj rajši piše po nemški, nego da bi kazil jezik, kar pod nikakim uvetom biti ne smé. Slavni Miklošič nemški piše, a zasluge sosebnost za slovenščino nišo mu manje.

Po „Novicah“, po „Glasniku“ in drugod, kakor sem gori namignil, bila je nasvetovana uže mnogokatera stvarca, ki seza v popravo naše sintakse, a vse to kakor da bi se zdaj nekako pozabljalo (ali pozabivalo). Omenim naj samo nauk, da se stavki ne začenjajo niti nadaljujejo z brezglasnicami: ne, te, se, je itd.; vendar zoper to pravilo greši na pr. „Kres“ na mnogih mestih; bolji pisatelji „Zvonovi“ nasproti držé se ga trdno, dobro vedoč, da prav take nepravilnosti, če tudi se zdé biti malehne, jeziku lepoto krhajo in Hrvatom rade delajo neužitno, kar slovenska roka napiše.

Neznani mi gosp. T. Petrov je v „Novicah“ spregovoril o „Kresu“ in „Ljublj. Zvonu“ ter pretresa sosebnost neke slovnške oblike, jedva dotaknivši se sintakse; tudi jaz sem prečital dozdanje razdatke teh

dveh listov, a šlo mi je več za sintakso, manj za oblike in posamne besede. Da bi bila edinost tudi v oblikah bolja, kdo ne bi pritegnil T. Petrovemu! Gledé opomnje njegove, da bi namesto: opazovaje, kar je gotovo pogršno, bilo bolje: opazujè, rekel bi jaz, da je še bolje pisati, kar tudi Hrvat razume, namreč: opazujoč, ter ne bode treba rabiti dvomnega akcenta, kar je vsegdar neprilčno. Da T. Petrov gledé oblike genitivov, na pr. lastnostij, tako hitro popušča ali ustopa, to mi pa ni po godi. Ta oblika nas loči in odmika od hrvatsko-srbskih bratov, in je neznana tako novi, kakor tudi edini resnični stari slovenščini, namreč Brižinskim spomenikom, torej nam je danas ne oživljajo umni razlogi, nego: sic volo, sic jubeo, stat pro ratione voluntas. Isto veljá o enako neznanih slovenski in slovanski večini oblikah: ja je, je je. Rekel sem: slovenski večini in to je izvestno. Res se sicer v nekih koticah sliši, da govore, na pr.: „Kje imate tele? Gospodar je je prodal“. Ali sploh, z večine se govori: ga je prodal; in tako pravi tudi Hrvat in Rus; čemu torej begati čitatelje s to obliko in delati še slovenščino Hrvatom nerazumno? A kdo bi verjel, da se kje na Slovenskem sliši tako govoriti: na pr. „Kje sta vola? gospodar ja je prodal“?! — nego majka tej obliki je prava pravcata — imenujmo jo po tuje — slovničarska Consequenzreiterei.

Toliko mimogredé o oblikah. Prestopimo k stvari ter naj povem brez vsega pristrastja, kako sodim o „Kresu“ in „Zvonu“. Oba lista imata enako zanimljive sestavke, lepo usnovane ali zamišljene povesti, temeljite razprave itd.; ali v oziru na čistost oblike, na pravilnost ostaja „Kres“ za „Zvonom“. V „Ljublj. Zvonu“ sem se le malo kje spotaknil nad katero malenkostjo, dočim v „Kresu“ često pogršam pile.

„Zvonu“ bi očital, da za Geschmack (Schönheits-sinn) piše okus namesto vkus; da piše vtis nam. vtisk, čutilo nam. čustvo; da besedi obrt daje ženski spol namesto moškega; da brez potrebe rabi jako moteči, drugim Slovanom neznani glagol: dostajati se česa nam. tikati se. Namesto: platno, na kakeršnega slikamo, bilo bi pravilneje: platno, na kakeršno slikamo. — Ta trditev se daje dokazati, — meni se zdi, da mora tu stati: Ta trditev se dá dokazati. — Priprava za loviti, namesto: za lov, kar je omenil tudi T. Petrov. Gledé besednega reda (str. 90): „da je tisti čas pri kraji, v katerem — nam. da je pri kraji tisti čas, v katerem itd.“ Slednjemu, ki je od mladih dni gledal na njo, je težko ločiti se — nam. težko je ločiti se. — Namesto latinskih, iz adjektiva izvedenih besed, kakor: aktiviteta, pasiviteta, bolje bi bilo pisati: aktivnost, pasivnost, intenzivnost itd., da bode manj tistih neprijetnih — tet. — Čem dalje, tem lepše, nam. čim dalje. — Izpoznati (erkennen) nam. edino pravilnega spoznati. — V enem in istem pisu: (vidve) nista bili, kakor se res v narodu sliši, in pa svi bili, moravi, oblika, ki je podvržena jeziku ali pa vsaj zavržena, ne bodoč za rabo, ker preveč moti.

(Konec prihodnjich.)

Slovensko slovstvo.

Poziv.

„Kres“ v svoji 3. številki prinaša zanimivi obrazec ali bolje rečeno prepis nekega starega rokopisa slovenskega, kateremu je spretno pero učenega profesorja Kreka napisalo temeljito razpravo, v kateri se jezikoslovne in druge lastnosti onega rokopisa razlagajo.

Tako nas je klicala božja previdnost za časa Cirila in Metoda po nju delovanju, sedaj kliče nas po nju poslavljenju. Ona hoče, da se spominjamo naših dobrotnikov, ter ju slavimo; istinito slaviti pa ju zamerimo le, če posnemamo nju namene in čednosti s tem, da smo pravi in zvesti sinovi rimske cerkve in stolice. One stolice, ki nas je in nas še vedno z materinsko ljubeznijo k sebi vabi. Da nas pa res ljubi in zeló čišla, pokazala je uže čestokrat, bodi-si za časa blagovestnikov naših, bodi-si sedaj o nju poslavljenju. Hočemo li več pričakovati od nasprotnika Kristovega, nego da nam zatrjuje, „da je Slovanom očividno pridržana v bodočnosti posebna važnost tudi v pogledu strogo verskem, ne samo med evropejskimi, marveč tudi med azijskimi narodi, ter da se nadja, da se bode poslužil Gospod tega naroda za večo slavo svoje cerkve.“

Bodimo hvaležni našim dobrotnikom in prijateljem, oklenimo se rimske stolice, ter služimo ji sè združenimi močmi. Nikakor ne dopustimo, da bi naši nezjedinjeni bratje še dalje služili razkolništvu, ki je po rojstvu grško in ne slovansko. Skusimo jih pridobiti vsak po svoji moči tako, da bomo 6. aprila leta 1885. skupno in združeni obhajali tisočletnico blagovestnika našega Metoda. V to pomozi Bog in sv. brata Ciril in Metod!*)

Slovstvene stvari.

Pisatelji slovenski, na pilo nikdar ne pozabite!

(Konec.)

Prestopivši h „Kresu“ naj omenimo najprej nekih nenavadnih besed. Beseda: slednji — ki jo Kranjci poznamo v pomenu, kakor: vsak (Pater Marcus: quilibet) in stoji tudi v „Zvonu“, kakor smo gori navedli, v tem zmislu, a zdaj jo kot nepotrebno in motljivo več in več opuščamo — nahaja se v enem sestavku za der letztere, a v drugem (str. 86: Roke slednjega človeka v hiši so imeli polno dela) zopet v zmislu, kakor bi jo Kranjec razumel. To je vendar neprilichno. Držimo se besede: poslednji, adv. naposled, ki je staroslovenska, hrvatsko-srbska, ruska in vrhi tega nam uže dobro znana! Bodi ogersko-slovenska, ali mi je ne moremo potrebovati! — Neslovenske so besede in oblike: koji, namesto kateri, crkev nam. cerkev, vest za Nachricht, ker Slovincem pomeni: Gewissen, iznenadjen, dogodjaj, razredjen, godec razdraževa, izraževa, tako tudi: dokazivati, opazivati, pokazivati, storjevati (neznani doslej frequent. od storiti). Nenavadno je: davki zavdušujejo nam. zadušujejo; povstane nam. postanek; lastnoljubje nam. samoljubje. — Ako kaj čuta imajo, zato ni brige; nam. imajo li kaj čuta, ni brige. — Nenavadno je: da se narod spozná s to strašno prikaznijo, nam. da se upozná ali seznaní z njo. — Napačno je: plesaje; nepravilno je: ni mi se hotelo posrečiti podpreti svoje trdenje, nam. — da bi podprl (ali: vzmogel podpreti) svojo trdnjo.

Zedinimo pa druge barve, dobodemo sestavljeno barvo, nam. zedinimo li ali pa: če zedinimo. — Particip sme sklanjati se in vjemati z dotičnim samostavnikom samo tedaj, kadar zamenjuje (skrajšuje) relativen stavek. Na pr. Staunend sah sie ihm nach. Strmeč je gledala ona za njim, in nepravilno bi bilo reči: strmeča

*) To je glavna misel okrožnice, ki obsega 3 velike pole in je z „Glasnikom“ iz Dijakova došla „Novicam“.

Ivan Lavrenčič.

(die Staunende). Nepravilno je torej: Krka valí svoje valovje proti Savi, vijoča se kakor srebrosvitla nit, nam. vijoč se, kakor svitla nit. — Tako tudi: Samostan je dobil ime po reki, ki se imenuje Rila, izvira joča na makedonski meji. Tu mora stati ali: Samostan je dobil ime po reki, izvira joči na makedonski meji, ki se imenuje Rila, ali pa: Samostan je dobil ime po reki, ki se imenuje Rila, izvira joč na makedonski meji. — Gledé perfektivnih in imperfektivnih glagolov naj se omenijo take-le nepravilnosti, na pr.: Slušajo krik obupajočih nam. obupajočih. Vsaj nekoliko trenutkov si bodeš odtrgal od svojih opravil in te daruješ meni, nam. bodeš daroval meni, kajti z nedovršniki se brez pomožnega glagola ne izražuje bodoči čas. — Veda se ne omeji, nam. ne omejuje se. Življenje je, kar vstajenje omogoči, nam. omogočuje (ali: mogoči). — Obhodila je vrt, tu odtergaje kako cvetlico, tam popravlja je itd. tako ne veljá, bolje bi bilo zasukniti ter reči: hodeč po vrtu odtrga tu kako cvetličico, tam itd. — Posrkajoči plin, nam. posrkajoči plin, srkajoči plin. — Kjekod naletimo na taka ali podobna poslovia: Pozvan na drugo mesto štejem si v prijetno dolžnost, da se zahaljujem dozdanjim tovarišem za izkazano mu prijateljstvo. Ne zdi se mi prav tako, nego bi se bolje reklo: štejem si v dolžnost, zahvaliti se dozdanjim tovarišem, ali — po strogo logičnem zahtevu — štejem si v dolžnost zahvaliti se ter se s pričujočim zahvaljam itd. A kadar stvari nanesó takó, utegne prilegati se tudi ta dikcija, na pr. navada novinarska je, da se zahvaljujejo za dozdanjo podporo, vabeč na novo naročbo.

Moralično nam. moralno (odkod tukaj ič?); gmotno nam. materijalno (ker menda slov. korenike ni); nenasitljiva pohlepnost nam. nenasitna.

Tem dobrohotnim opomnjam naj še dodam naslednje:

Adjektiv ne more nikdar biti nadomestek participa tako, da bi pri sebi imel akuzativ predmeta; napačno je torej, kakor sem v dveh slovenskih listih čital, namreč: Take, nas katoličane žaljive, napake, nam. nas — žaleče (ali nam, za nas žaljive). — Mladina drugega, telo in dušo blažilnega, razveseljevanja ne pozná, nam. telo — blažečega (ali pa telesu — blažilnega). — Nekateri se ravna po nemški navadi ter pišejo na pr.: Mit 1. Jänner 1881 beginnt, s 1. januarjem 1881 začne se, ali to ne more biti prav, nego: S 1. dnem januarja meseca začne se, s 1. januarja začne se, ker se štejejo dnevi in ne januarji.

Beseda: še le ni kaj pristojno odličnejši knjigi ter nam bode treba poiskati zamenice pri Hrvatih. Gospoda Levstik in Erjavec pišeta: stoprav; ali jaz te besede v slovarjih ne nahajam; Vuk ima toprv, Mikl. starosl. slovar: toprvo, Štulli stoprv, a znane so hrvatsko-srbske besede v tem zmislu še: stopram, tek, in istom. Jaz bi svetoval poprijeti se izraza: stoprv. Kako sodi kdo drug?

Teh, ki za Wörterbuch pišejo izraz: slovník, vprašal bi jaz, kako mislijo na razno držati slovenska izraza za: grammatikalisch in lexikal(isch), ker se iz: slovník in iz: slovnica podaje le: slovníški. Ali z golim akcentom? Kdo naj rzsodi, kam ga je postavljati? Samo in edino za to sem se jaz poprijel ruske besede slovar, ker daje odločen pridevnik: slovarsk.

V Miklošičevi sintaksi stoji pravilo, da se zaimsek se v stavku ne ponavlja. Kaj veljá za tiste slučaje (Miklošič ne navaja dotičnih primerov), kjer se skup namerita dva povračavna glagola, katerih eden služi drugemu v dopolnilo? V golih stavkih rekel bi jaz za trdno, da ne sme stati dvakrat se. Na pr. Tomaž se

boji ženiti (in ne: se boji ženiti se): ali v večjih stavkih ne vem, kako bi se odločil. To bi bilo razsoditi iz staroslovenskih in ruskih primerov. Morebiti kdo kaj takega iztakne.

V neki učilnicam namenjeni računici našel sem, da se osnovnim številnikom (Grundz. w.), izraženim s cifro v nekih padežih najraje pristavlja pika, na pr. Če s 5. delavci opraviš to in to, koliko bi z 9. delavci? Mislil sem si, to spada med tiskovne pogreške. A ker sem pozneje isto opazil v nekem novejšem šolskem berilu, začnjam zdaj slutiti, da utegne, kakor pravijo, vendar le neka metoda v tem biti. Piše se v tistem berilu, na pr. Zemlja se okrog svoje osi zavrti v 24. urah, luna pa okrog svoje v 27. dnevih in 7. urah. — Stvar je tako jasna, da se omenivši jo tukaj skoraj bojim zamere, ali da bi odtod ne bilo kvare za šolo, bodi tu rečeno naslednje temu, kdor bi bil poučenja potreben v tem: Po obči navadi prideva se pika zaradi razločka edino vrstilnim ali rednim številnikom (Ordnungsz. w.) in nikoli ne osnovnim, a če se osnovniki v nekih padežih sklanjajo takisto, kakor vrstilniki, oni za to ne izpreminjajo se v vrstilnike, nego so in ostajajo osnovniki ter jih je pisati z brojko brez pik. Cigale.

Slovansko slovstvo.

* „Hrvatski dom. Zabavnik hrvatske omladine za godinu 1880. Izdalo ga djačko društvo „Hrvatski dom“ na I. hrvatskom sveučilištu. Godina IV. U Zagrebu. Tiskom dioničke tiskare 1880.“ 8⁶. 338 str.

Tega almanaha vrlih hrvatskih vseučilišnikov prejšnje letnike so „Nov.“ hvalile, o lanskem morejo svojo pohvalo ponoviti, in sicer prav iz dna svojega srca. Poleg društvenih naznanil in imenika častnih in drugih udov (med prvimi čitamo tudi ime gosp. dr. J. Bleiweisovo), ima ta elegantna knjiga obilo zabavnega berila v verzih in v prozi od najboljših mladih peres. Z velikim veseljem smo čitali in prečitali ves izvrstni almanah in srčno želimo, naj bi imel še mnogo takošnih naslednikov. Živel „Hrvatski dom!“ —r—

* O novoslovenskem rokopisu zgodovinskega društva koroškega. Spisal dr. Gr. Krek. Ponatis iz „Kresa“ št. 3. l. 1881.

Ta knjižica prinaša na 18 straneh ponatis enega najzanimivejših člankov „Kresovih“. Slavni dr. Krek v tej knjižici temeljito razjasnuje rokopis, najden v zgodovinskem društvu koroškem. Ta rokopis, kateri je faksimilovan tudi pridjan tej zanimivi knjižici, obsega: „Oče naš“, „Češeno Marijo“ in „Vero“. Dobiva se ta knjiga v tiskarni družbe sv. Mohorja ter stane 30 kr., po pošti pa 32 krajc. Priporočamo jo posebno našim učenjakom in starinoslovcem.

* Župnija in božja pot Device Marije v Puščavi. Krajepisno-zgodovinske črtice.

Pod tem naslovom je izšla v Mariboru knjižica, ki prinaša o znani božji poti v Puščavi nekaj črtic, katere so bile uže natisnjene v „Slov. Gosp.“. Za romarje utegne biti ta knjižica prijazen spominek.

Mnogovrstne novice.

* Za konec tekočega meseca marca prorokuje „Stoletna pratika“ še veliko snega in hudo zimo. — O mesecu sušcu velja sicer star pregovor, da rad z repom vije, — vendar letos je uže z glavo v il, zato se nadejamo, da se „stoletna pratika“ laže.

* Od vseh pokrajin, kjer Slovani katoliške cerkve bivajo, mislijo letos na slavnost sv. Cirila in Metoda (5. julija) potovati v Rim, da se poklonijo sv. očetu Leonu XIII., ki toliko ljubav skazuje Slovanom.

Zabavno berilo.

Noč.

Povest deklice.

Spisal N. Morski.

Natisnila „Njiva“ v 48. listu 1880. leta.

(Dalje.)

4.

Ate so se na pragu ustavili, ko so zagledali Adelajido Petrovno . . . menda ustrašili so se je, dasiravno so prej govorili, da bi boljše bilo, ko bi prišla enkrat, potem pa ne več hodila. Adelajida Petrovna se ni smejala, kakor takrat, ko sva jo na vrtu srečala, ampak prav pohlevno je pozdravila ateta in bila je žalostna. Ate so prav dobri in najbrže se jim je smilila, da je tako žalostna in pohlevna. Bili so ž njo prav prijazni in podali so jej roko.

Veseli me, so rekli, da ste prišli.

Ate vselej pridejo iz pisarnice trudni in pred kosilom se vselej preoblačijo, preobuvajo čevlje in oblačijo halat. Pri Adelajidi Petrovni pa niso hoteli slačiti suknje. Adelajida Petrovna pa je zapazila, da se nekaj ongavijo ter je rekla:

Ne obotavljajte se, saj vem, da ste trudni, preoblecite se po domače. Če se bode obotavljali, bodem ušla od vas.

In pregovorila jih je. Ko smo pa seli za mizo, je sela Adelajida Petrovna na moje mesto, ate proti njej, jaz pa na mesto reve Rezičke. Soba je bila lepo ubrana, miza čedno opravljena, a jaz na stolu Rezičke, prav kakor v gostéh. Ate so videli, kako lepo je vse opravila Adelajida Petrovna, in, zapazila sem, prav dopadalo se jim je, bili so še bolj dobri in še bolj prijazni z Adelajido Petrovno. Tudi kosilo se jim je dopadlo. Ali meni je bilo dolg čas . . . sedim, molčim pa jem.

Ate so pri kosilu vedno govorili z Adelajido Petrovno, a jaz jim nič nisem mogla vstreči. Adelajida Petrovna se na vse tako spomne . . . komaj je atetu treba vode, oni še besedice niso rekli, pa Adelajida Petrovna uže naliva v kozarec, primika sol ali poper. Ne, jaz nisem umela tako, dasiravno sem tako srčno ljubila ateta. Ko smo pa pokosili, reče Adelajida Petrovna atetu:

Lepo se vam zahvaljujem.

Ate pa so odgovorili:

Vam se moramo zahvaliti . . . To vse ste vi . . . Pridite večkrat k nam. Pokratkočasite nas dolgočasne.

Jaz sem se zelo zavzela. Kajti, še ni davno, so ate rekli: Kaj ko bi enkrat prišla „ta Adelajida“, da bi potem več ne hodila. Zdaj pa jo vabijo, da naj pride „večkrat“. Potem pa so se ate obrnili k meni, pogledili so me po licu ter so rekli:

Si vesela danes?

Jaz nisem nič rekla, ate pa so veleli:

Zahvali se Adelajidi Petrovni.

Nu, zahvalila sem se, a potem me je glava začela boleti. Da, vidite, kaj sem zabila povedati: ko sem se zahvalila Adelajidi Petrovni, me je poljubila, zasmejala se je, ter rekla:

Na zdravje!